

4 CONCEPTES GRAMATICALS DELS ALUMNES

La constatació que l'alumnat, quan porta a terme tasques d'escriptura en col·laboració, utilitza molt poc els conceptes gramaticals que l'escola s'encarrega d'ensenyar, ens va portar a preguntar-nos com són aquests conceptes i com els han construït els alumnes. La recerca en aquest àmbit està basada en el diàleg que es produeix a les aules per resoldre tasques de les Seqüències Didàctiques, i en l'ús d'instruments molt diversos per generar la reflexió sobre la llengua.

La constatació de la manca d'argumentació gramatical en la resolució dels problemes de la redacció del text (...) va ser l'origen i el desencadenant de l'interès per investigar sobre les característiques del coneixement gramaticals d'uns alumnes que havien fet gramàtica al llarg de l'escolaritat però que manifestament no utilitzaven aquests coneixements amb relació a l'ús de la llengua.

Camps, A., Guasch, O., Milian, M., Ribas, T. (2005). *Bases per a l'ensenyament de la gramàtica*. Barcelona: Graó, p. 43.

El saber gramatical de los alumnos no es cuestión de todo o nada. En "sus saberes" se identifica una mezcla de fuentes de conocimiento diversas que dan lugar a saberes también muy diversos y desconectados entre sí: saberes escolares específicos, saberes fruto de su propia reflexión, saberes elaborados por ellos a partir de inferencias, de generalizaciones más o menos intuitivas o más o menos fundamentadas.

Camps, A. (coord.) (2001). *El aula como espacio de investigación y reflexión: Investigaciones en didáctica de la lengua*. Barcelona: Graó, p. 177.

TASCA DE CARACTERITZACIÓ DEL CONCEPTE "PRONOM"

Es distribueix la següent tasca de completar frases, que té per objectiu explorar de manera indirecta els coneixements declaratius que els alumnes tenen dels pronoms:

- Una característica del pronom és...
- La diferència entre un pronom i un article és...
- Necessitem pronom per...

RESULTAT DE L'ANÀLISI DE LES RESPOSTES DELS ALUMNES

Se sistematitzen i categoritzen les respostes corresponents a aquesta activitat amb el procediment de la xarxa sistèmica. Les respostes permeten de veure amb claredat que els aprenents recorren a la definició escolar del pronom com a "paraula que substitueix el nom" encara que no se'ls demana de definir aquest terme.

FUNCIÓ	EXEMPLES	N
Localització	"la palabra que va delante del nombre"	5
Acompanyar	"que acompaña al nombre/ un nombre"	2
Substituir	Substitució simple "que sustituye al nombre" "sustituir a los nombres como yo, tú, él, nos, vos, ellos"	16
	Substitució + estalvi "que te ahorran de poner un nombre"	2
	de la repetició: "no poner y repetir siempre la misma palabra"	4
	de la llargària: "abreviar las frases hacerlas más cortas"	1
Referir-se a	"no necesitamos escribir el nombre cada vez que nos referimos a él"	2
Assemblar-se a	"es lo que se parece a un nombre"	2
Referència a l'activitat escolar	"hacer frases" "completar frase u oración" "hacer los exámenes"	17
TOTAL		41

Diàleg 1

Investigadora: és un verb, sargantana?

Sílvia: No.

Marta: Crec que sí.

Sílvia: no, perquè no pots dir: jo sargantana, tu sargantana, ell sargantana, nosaltres.

Investigadora: I és un verb o no és un verb?

Marta: No, és una paraula.

Sílvia: No, és una frase.

p. 206

Comentari del Diàleg 1: La parella de nenes de 3r de primària (8-9 anys) usa una estratègia apresada a l'escola per identificar els verbs. Reconeixen si una paraula és verb o no ho és a través d'un criteri morfològic: identificant la seva conjugació.

Diàleg 2

Investigadora: "Sempre menjo xocolata". Quan passa això?

Georgina: Sempre.

Neus: Sempre.

Georgina: Passat, futur i present.

Investigadora: Per tant, no passa ara mateix?

Georgina: També, però també va passar abans i després.

Investigadora: I com ho sabeu que això passa abans, ara i després?

Georgina: Perquè la paraula sempre indica tot el pas del temps.

p. 282

Comentari del Diàleg 1: La parella de nenes de 3r de primària (8-9 anys) usa una estratègia apresada a l'escola per identificar els verbs. Reconeixen si una paraula és verb o no ho és a través d'un criteri morfològic: identificant la seva conjugació.

Diàlegs extrets de la següent tesi doctoral:

Casas, M. (2012). *La construcció del coneixement sobre els valors del temps verbal del present a l'educació primària. Un estudi de cas sobre l'ús lingüístic, la reflexió gramatical i la interacció en l'ensenyament-aprenentatge de la llengua*. Tesi doctoral. Bellaterra: UAB.

Les entrevistes, a més de servir d'instrument de recerca dels conceptes dels alumnes, esdevenen instruments d'aprenentatge des del moment que permeten als alumnes parlar sobre els seus conceptes, raonar les seves idees sobre la llengua, contrastar-les amb la resposta de l'adult.

Camps, A., Guasch, O., Milian, M., Ribas, T. (2005). *Bases per a l'ensenyament de la gramàtica*. Barcelona: Graó, p. 50.

Conèixer quins són els sabers gramaticals dels alumnes pot incidir en les maneres de plantejar-se l'ensenyament dels usos reflexius de la llengua i dels conceptes gramaticals que es considerin necessaris.

Camps, A., Guasch, O., Milian, M., Ribas, T. (2005). *Bases per a l'ensenyament de la gramàtica*. Barcelona: Graó, p. 52.

La reflexió metalingüística constitueix la font potencial d'aprenentatge gramatical explícit, de tal manera que els alumnes siguin capaços d'emprar-la per gestionar la seva tasca d'observació distanciada de la llengua i per a un ús comunicatiu més eficient.

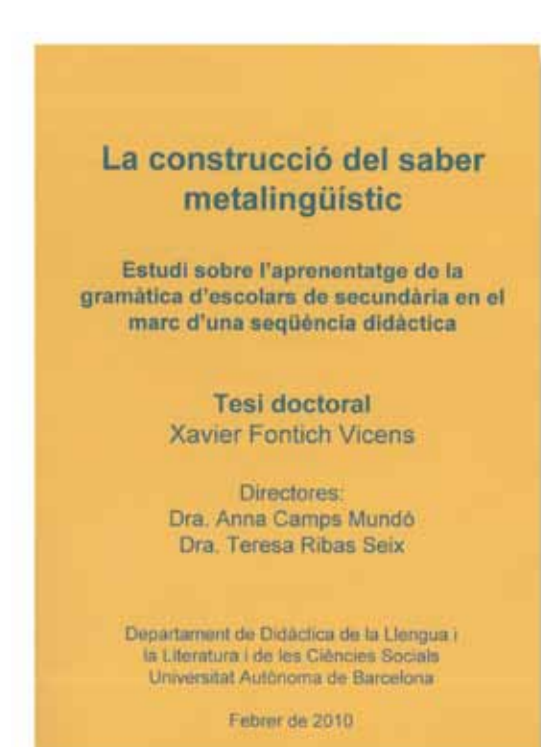
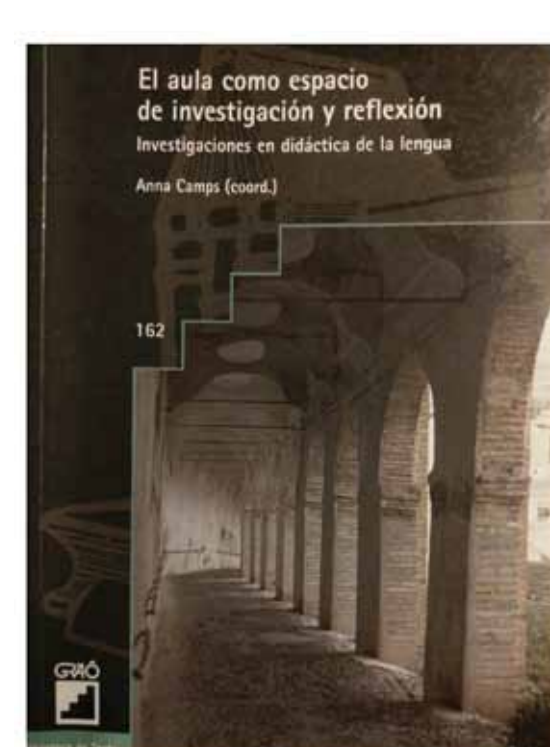
L'anàlisi d'aquesta activitat permet identificar l'enorme dificultat que experimenten els alumnes a l'hora de remetre's al seu coneixement gramatical. Quins són els obstacles a l'hora d'aprendre els conceptes gramaticals?

Es dissenya i porta a terme un protocol de recerca basat en tasques com definició (saber declaratiu) i identificació (saber procedimental) i en entrevistes semi-estructurades, sobre conceptes diversos (subjecte, pronom, subjuntiu, temps present, adverb, adjectiu, etc.).

S'observa que el saber declaratiu dels alumnes constitueix un conglomerat poc organitzat de nocions diverses (de caire morfosintàctic però també semàntic i pragmàtic) i que entre aquest saber declaratiu i el saber procedimental hi ha una distància (el que saben no es posa al servei de l'ús).

L'interrogant per successives recerques és el següent: De quina manera podem ajudar tant els alumnes com els docents a fer més operatiu el seu saber sobre la gramàtica?

BIBLIOGRAFIA



El concepto de verbo de los alumnos de secundaria Durán



Los conceptos gramaticales de los alumnos de secundaria: el pronombre personal Camps i altres

25 ANYS
Grup de Recerca sobre Ensenyament i Aprenentatge de Llengües
greal

III CONGRÉS INTERNACIONAL SOBRE L'ENSENYAMENT DE LA GRAMÀTICA
III INTERNATIONAL CONFERENCE ON TEACHING GRAMMAR